

Ecel ve sebepler

Mustafa Bey: “Kaderle ölüm arasında nasıl bir bağlantı vardır? Sebepler dairesinde yapılması gereken her şeyin eksiksiz ve zamanında yapılmaması sonucunda ölümün vuku bulması da kader çizgisinin bir parçası mıdır? Doktorların koyduğu yanlış teşhis ya da tedavinin geciktirilmesi ve buna benzer şeyler sadece kaçınılmaz son olan kader noktasının sebepler dairesindeki görünen yüzü müdür?”

Hayat nasıl yüzde yüz Allah’a ait bir tasarrufsa, ölüm de yüzde yüz Allah’a ait bir tasarruftur. “O ki, hayatı da, ölümü de yarattı...” 1 âyeti bu hakikati ifade eder. Zaten hayatı veren Cenâb-ı Hakk’ın, hayatı almayı başkasına bırakması eşyanın tabiatına da aykırıdır. Bedüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle, bir yaratma ve takdir ile gelen hayatın içinden ölümü çıkarıp alarak başkasına vermenin imkânı da, gereği da, anlamı da yoktur. 2

Fakat diğer İlâhî tasarruflar gibi, ölümden de sebepler rol oynar şüphesiz. Bunlar, başta sadece emri uygulayan Azrail (as); sonra Azrail (as) ile aramıza konulan mûsibetler, hastalıklar, belâlar, ihmellikler, düşmanlıklar... vs.

Ölümden Azrail’in (as) suçu söz konusu olmaz. Fakat Azrail’den (as) beride bulunan ve ölüm getiren sair sebeplerin suçları, kusurları ve hataları söz konusu edilir; sorulur, soruşturulur, araştırılır, mes’ûl tutulur ve bu mes’ûliyetle gerek dünyada, gerekse âhirette gerçek biçimde yargılanır. Ve yargılama sonucunda adalet gereği verilen ceza ile de zulm edilmiş olmaz. Çünkü ortada bir can telefı vardır. Bir de telef olan canın katili vardır. Allah’ın ölümü yaratması ile bir adamın adam öldürmesi arasında çok, çok, çok büyük fark vardır. Birisi yaratmadır, diğeri öldürmedir.³ Birisi takdirdir, diğeri kötü fiildir. Birisi rahmettir, diğeri fitnedir. Birisi kemâlî bir fiildir, diğeri bazen ihmalkârlıktır, bazen düşmanlıktır, bazen kabalıktır, bazen haddini aşmışlıktır.

Haksız yere adam öldüren kişi suçludur. Suçlu hiçbir zaman, “Yazı böyleydi; ben yazılanı yaptım” diyemez ve suçtan kurtulamaz. Çünkü o yazılanı yapmadı. O kafasındaki düşmanlığı ateşledi, beynindeki fitneyi gerçekleştirdi, içindeki fesatlığı harekete geçirdi. Yazılan şey onun umurunda bile değildi. O kafasındaki düşmanlığın körüklemesiyle, kalbindeki fesadın çekmesiyle ve içindeki fitnenin tahrikiyle yaptığı eylem sonucunda karşı tarafa verdiği zararın ve can telefinin hesabını verecektir. Ona bu sorulacaktır.

Çünkü Cenâb-ı Hak sebepleri tayin etmiştir; ama sebeplerin ihmalkâr davranma, suç işleme, tenbellik yapma, ihtirasını tatmin etme, düşmanlık yapma, tuzağa düşürme, fitne çıkarma, fesatta bulunma... vs. gibi olumsuz davranışlarda bulunmalarına izin vermemiş, rıza göstermemiş, yasaklamış, haram kılmıştır. Ölümünün sebeplere bakan yüzünde işte bu suçlar ve kusurlar bulunmaktadır.

Demek, olayların içyüzlerinin Allah’ın tasarrufunda oluşu, dışyüzdeki bizleri sorumluluktan kurtarmaz. Biz olaylara iç yüzden bakamayız. Biz yaptıklarımıza, ettiklerimize, işlediklerimize, ihmalkârlıklarımıza, yani amellerimize ve davranışlarımıza bakarız.

Biz amelimizden sorumluyuz. Biz bir yaşlı kadını ihmalkârlığımız sebebiyle ölüme terk ettik mi, etmedik mi? Biz düşmanlığımız sebebiyle elimize silâhı alıp suçsuz adamı öldürdük mü, öldürmedik mi? Biz, meselâ, para kazanma hırsıyla, yanlış tedavi uygulayarak bir günahsız sakat bıraktık mı, bırakmadık mı?

Biz elimizle işlediklerimizden sorumluyuz. Karşı taraf için ecelin gelmiş olması bizi sorumluluktan kurtarmaz. Veya “Önceden sadaka vermiş olsaydı, bu onun ölümünü geciktirecekti, en azından şimdi benim darbemle ölmeyecekti” diyemeyiz. Onun sadaka verip vermemesi, başını örtüp örtmemesi kendi ameliydi. Biz doktor idiysek görevimizi yapmalıydık. Yaptığımız kabalığın ve insanlık dışı davranışın hesabını Allah bizden elbet soracaktır.

Biz, öldürme kastıyla vurmaktan, öldürme niyetiyle hareket etmekten, görevimizi yapmamaktan, yanlış davranışımızdan, kabalığımızdan, hainliğimizden sorumluluyuz.

Öldürme kastıyla tetiği sıktığımız halde, adam ölmemişse, bu Allah’ın bizi katil olmaktan, onu da maktul olmaktan kurtardığını; yani Allah’ın her ikimizi de başışladığını gösterir. Ecelin gelip gelmediğine biz hükmedemeyiz; onu Allah bilir. Onun ecelinin çetelesini biz tutuyor değiliz. Sadece bizi büyük bir cürüm işlemekten Allah kurtarmıştır. Görevimiz; şeytanî ihtirasımızla kötülük yapmaya fırsat vermeyen Allah’a şükretmektir.

Ama Allah dilerse bağışlar. Dilerse ölüm niyetiyle saldırımızı sonuçsuz bırakır. Dilerse bizi büyük günah işlemekten alı koyar. Bunları dilemek zorunda değildir. Bu durumda biz, tetiği sıkmaktaki niyetimizle yargılanırız. Mahşerde bize bu niyetin ve bu niyete bağlı davranışın sebep olduğu zararın, kötülüğün, haksızlığın, telefin, zulmün, insanlık dışılığın ve vahşetin hesabı sorulur.

Dipnotlar:

1- Mülk Sûresi, 67/2.

2- Mektûbât, s. 13

3- Sözlere, s. 431